

El Carnaval al Vallès. Ball de Gitanes i altres pervivències

Jaume Noró Camats, Centre d'Estudis Molletans

Introducció

Avui en dia la major part dels carnavals segueixen un patró similar amb abundància de balls de disfresses, desfilades de carrosses i comparses amb ritmes exòtics. El Carnaval és una festa amb vincles en el món clàssic però que ha adquirit característiques pròpies segons l'indret i l'època com ho demostren un seguit de mots: *Antruejo, entroido, carnestolendas, ball de l'ós, carnal, lupercàlia, tringas i madamas, jarramplas, carrus navalis, onso, matsuri, pero palo, peliqueiros, saturnalia*.

Al llarg del temps, les celebracions de Carnaval han estat un conjunt de variades activitats lúdiques que en la civilització cristiana s'esdevenien abans del període quaresmal, en el temps en què el poder real de l'ordre establert l'encarnaven la religió, els amos i els governs. Un període en el qual l'escàndol, la gresca i la inversió de l'ordre social gaudien d'un temps de tolerància, i prenen forma d'àpats comunitaris, paròdies, escarni, jocs col·lectius, cançons dansades, batalles incruentes o ballades, sense deixar de banda l'anomenada literatura carnavalesca plena de sàtira i crítica.

En una societat plenament secularitzada, on gairebé tot està permès, podem parlar d'un veritable Carnaval? La resposta ens la dona l'antropòleg Caro Baroja¹: "Mientras el hombre ha creído que, de una forma u otra, su vida estaba sometida a fuerzas sobrenaturales el Carnaval ha sido posible. Desde el momento en

que todo se reglamenta, atendiendo a ideas de orden social, buen gusto, etc., etc., el Carnaval no puede ser más que una mezquina diversión de casino pretencioso”.

Fetes aquests consideracions generals, ens centrarem en el tema objecte d'aquest article, el Carnaval al Vallès. I ho farem parant atenció principalment en el *ball de gitanes* com l'expressió pròpia del Carnaval vallesà i en les escudelles que, si bé no són exclusives de la nostra comarca, hi han tingut força arrelament. També destacarem un element propi d'àmbit molletà com és el *ball del barraló*.

Serà des d'una perspectiva molletana que ens fixarem en el ball de gitanes per dos motius: perquè en coneixem amb bastant detall la seva evolució i els paral·lelismes amb altres indrets, però especialment perquè és a partir de la documentació d'una ballada feta a Mollet del Vallès l'any 1884, que es té la més antiga referència global del que va ser aquesta expressió festiva.

A partir del retrat que coneixem d'aquella època, repassarem la seva evolució i n'analitzarem la pervivència.

El ball de gitanes

El ball de gitanes és el ball popular i festiu propi i tradicional de les celebracions carnavalesques a la plana vallesana. Amb el mateix nom es troben altres expressions populars al Maresme, la Catalunya Nova i al País Valencià. La modalitat vallesana, amb característiques pròpies, s'ha anat adaptant amb el pas del temps a les diferents circumstàncies històriques.

El ball de gitanes, d'origen incert, té les arrels en el cicle festiu de la societat agrària i en coneixem les característiques de finals del segle XIX gràcies a les descripcions que en va fer Francesc Maspons² en un conferència recollida a *Miscel·lània Folklorica*³, per les cròniques d'en Vicenç Plantada⁴ a La Renaixença i per l'estudi

El Ball de les Gitanes en el Vallès publicat el 1907 per en Jaume Maspons i Camarasa⁵ i el músic Josep Masó i Goula.

El 1884 en Francesc Maspons, aleshores president de l'Associació d'Excursions Catalana, va encapçalar amb en Valentí Almirall una delegació d'aquesta que es va desplaçar a Mollet per conèixer el ball de gitanes que s'hi ballava el dilluns de Carnaval.

A la crònica que faria més endavant, en Maspons hi descriu l'ambient, els rituals de la ballada, els personatges que acompanyen els dansaires, el vestuari i les músiques. El relat inclou el que ell mateix va veure a Mollet i tot allò que els seus amfitrions li van explicar. Més tard encara rebria un informe escrit, fet pel consoci i farmacèutic Draper de Sant Celoni, on s'hi descriu l'estat del ball de gitanes a la zona del Baix Montseny i on afirma que ja s'hi ballaven gitanes el 1767.

El ball de gitanes de finals del XIX

Per les cròniques de l'època sabem que les ballades de gitanes dels dies de Carnaval eren un dels esdeveniments anuals més esperats pels locals i forasters. En un Mollet amb 2000 habitants, al tombant de segle s'hi aplegaven unes 3000 persones. La plaça, els balcons i les finestres estaven a vessar de gent i ambient festiu. De durada variable, segons el nombre de colles, les ballades podien allargar-se des del matí fins a fer-se fosc.

Formaven les colles diverses parelles de balladors encapçalades pels *nuvis*. Cada colla entrava a la plaça amb la música del passeig a mode de salutació; a continuació, tradicionalment es ballava l'es-polsada, la resta de danses d'execució lliure i el passeig de sortida.

Acompanyant la colla hi anaven una sèrie de personatges amb funcions específiques. Els *diablots*, amb vestimenta estrofolària, s'encarregaven d'animar la festa i mantenir lliure l'espai de la ba-

llada, podien anar equipats amb esquellots, forques o xurriaques. El *vell i la vella*, que acostumaven a ser dos homes disfressats, podien representar una còmica i grotesca autoritat familiar. En alguns pobles l'autoritat festiva era representada pel *capità* que podia fins i tot anar en ase o cavall. Algunes colles portaven un parell de *volants* o guies per cada rengle de dansaires, que ajudaven a fer les figures. Per ajudar en la indumentària de les noies, i probablement per controlar-les, hi havia les *vestidores*.

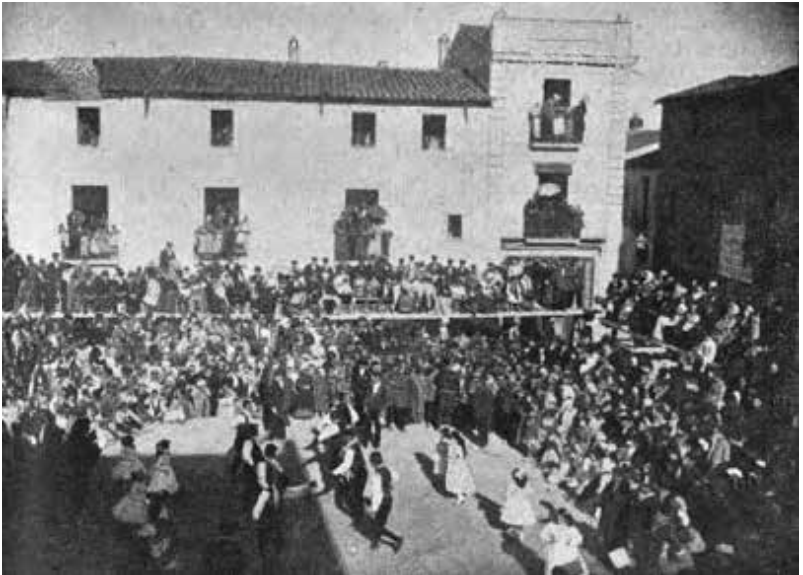
A Mollet tenim coneixement que l'any 1884 i posteriors en Joan Pujol, àlies Manyó, un pagès ja gran però vitalista i bon jan, animava la festa fent salts i cabrioles disfressat d'arlequí. Aquest personatge, que circumstancialment participava en el ritual de la ballada de gitanes, ha esdevinguts la primera referència de les disfresses molletanes, essent citat per diversos cronistes i folkloristes.

Per les referències de què es disposa es pot afirmar que la majoria de pobles del Vallès comptaven amb colles de ball de gitanes. Alguns pobles, fins i tot petits, comptaven amb dues o tres colles. Cada municipi disposava d'un dia concret per a la ballada en què s'hi aplegaven les colles de pobles veïns. Així per exemple, dijous gras hi havia ballada a Parets i Montmeló, dissabte a Ripollet i a l'Arrabal de Vilanova. A Mollet el 1884 hi ballaren les colles de fadrins i de casats de l'Arrabal de Vilanova, la de Parets, la de Martorelles i les tres colles locals, la de Baix, la de Can Menna i la de la Tenda. Contaren a Maspons que, anys abans, s'aplegaren a Mollet trenta colles de vint-i-dos pobles.

En relació a les músiques que es ballaven, arreu s'afirma que l'espolsada seria la forma originària del ball de gitanes, consistent en petits i ràpids moviments de cames que, al ritme de la música, feien dringar els cascavells dels camals d'una parella darrera l'altra.

Els recursos musicals de la societat rural vindrien normalment de la mà de pagesos amb capacitat per tocar instruments com el sac de gemecs, el flabiol i el tamborí a la plaça, a les eres o als cafès durant els balls de festa major o per Carnaval. Les músiques festives, però, sempre han anat evolucionant amb el temps, les modes i la tipologia d'instruments.

Pel que fa a les músiques del ball de gitanes, en Masó⁶ parla de tres períodes: el primitiu o pur, on predominen l'espolsada, la sardana, la dansa, la catxutxa i la contradansa, encara que aquestes dues darreres les considera dubtoses però popularitzades; en el segon període es trenquen motllos i només perviuen la catxutxa i la contradansa i predominen el moviment, l'aire i el ritme de la jota; el darrer període, l'actual, referit a principis del segle XX,

Mollet 1900 - Fot: de F. d'Argila y Camarasa

Ballada de gitanes a la plaça de Mollet publicada a: Maspons, J i Masó, J. (1906) El ball de les gitanes en el Vallès, p. 337

s'hi ha intercalat sense escrúpols de cap mena jotes, xotis i masurques, afirma Masó.

Els dansaires devien anar mudats de festa amb cascavells als camals, armilla o gipó; faldilles folgades, mantons i espartenyas. La indumentària s'adaptava, però, a les modes i costums morals de cada època.

Amb tota probabilitat, els costums morals regulaven també la composició de les colles. En una època en què el ball podia ser pecaminós i el contacte físic entre homes i dones mal vist, trobem colles on homes ballen amb nenes o nens disfressats i colles de nois i noies joves però no colles on hi hagi dones casades. De fet Valentí Almirall⁷, que també va assistir a la ballada de Mollet de 1884, va pronunciar una conferència criticant que homes ballessin amb infants.

En tot cas el ritual de les ballades incloïa moments de força alegria, especialment al final de cada actuació, on la cridòria del públic, incentivada pels diablots, es barrejava amb el llançament de confits, cigars i monedes pels dansaires, fins i tot en algun moment amb el retruc de descàrregues d'escopeta.

Sovint els actes festius anaven acompanyats de menjades col·lectives; per les narracions d'en Vicenç Plantada⁸ sabem que les colles del ball de gitanes també feien el seu àpat a partir del que recollen en un recapte de doble fórmula voluntària i consentida. Les colles del ball de gitanes l'endemà de la festa passaven per les cases de pagès i del poble a ballar-los les peces pròpies de la diada; la gent els donava ous, botifarra, cansalada i beguda; dimecres al matí, els vells i els diablots anaven pels camps a tallar una o dues cols o bròquils de cada un. Amb el recapte feien un dinar a l'hostal pels homes de la colla, per acomiadar el Carnestoltes,

i un berenar que incloïa les balladores i les seves mares a la boca d'alguna mina o font.

Les olles dels pobres a finals del XIX

A les societats de cultura cristiana el Carnaval precedia a la llarga i austera Quaresma, temps de sacrifici i dejuni. Sovint, les classes benestants i estaments de l'església creaven mecanismes de beneficència vers la pobresa i exclusió social. Per tranquil·litzar consciències, a Catalunya s'organitzaven, en vigílies de la magra Quaresma, escudelles pels pobres almenys des del segle XVI; així, trobem documentades les de Castellterçol (1587) i Sant Feliu de Codines (1789) com a més emblemàtiques i que perduren fins els nostres dies.

Fernández⁹ ha estudiat les estructures de beneficència al Granollers de finals del XIX i ens descriu l'ambient a la Porxada un dilluns de Carnaval:

“es cuinaven en unes 20 o 25 calderes productes (bàsicament llegums i carn de porc) captats per les autoritats entre tots els veïns del poble... es congregaven, d'una banda, els pobres de casa i les rodalies i, de l'altra, curiosos i colles que iniciaven la disbauxa carnavalesca. A última hora arribaven les autoritats... acompanyats d'una o diverses orquestres. El rector beneïa els aliments... El contrast entre l'actitud dels pobres, els curiosos, els qui feien gresca i els sons de les orquestres...era qualificat de denigrant.”

La controvèrsia per l'olla del pobres a Granollers va arribar fins a la seva desaparició, amb l'arribada de la segona República.

El Barraló, un ball de Carnaval

A Mollet tenim poques notícies d'altres antigues expressions carnavalesques, però és evident que el ball de gitanes, a finals del se-

gle XIX, convivia amb altres activitats escandaloses i grotesques. Per referències de premsa, per context i per contrast amb altres poblacions sabem que els balls de disfresses sovintejaven als locals de les societats culturals i recreatives.

A partir de les recerques de M. Àngels Suárez¹⁰, sabem que l'ús de màscares era habitual i que això provocava crítiques; per exemple, el 1907 l'alcalde molletà quedava alleugerit al final del Carnaval ja que, segons afirmava, hi havia qui aprofitava la màscara per fer malifetes que podien portar fatals i irreparables conseqüències.

Les crítiques màximes, però, anaven adreçades a l'anomenat ball del barraló, que a Mollet se celebrava el dimarts de Carnaval. La primera referència ens la transcriu Suárez¹¹ d'una notícia publicada el 1913 a El Vallès Nou: "La Societat instructiva "La Unión Familiar" celebrà el dimarts a la nit un aplaudit ball de Barraló. La mateixa Societat està ultimant els treballs per a la inauguració d'una escola primària i segons referències podem assegurar que la ensenyansa qu'allí se rebrà no serà de barraló".

D'aquell llunyà barraló no en tenim més notícies concretes, però per fer-nos una idea del que podia ser, citant Joan Amades, Suárez¹² afegeix: "al mig de la sala de ball i sota l'aranya o salamó que la il·luminava, posaven un barraló de vi. Tot els assistents podien anar a beure lliurement del vi contingut en el barraló: quan el líquid era exhaurit, s'apagava tota la lluminària i quedava el local enterament a les fosques; aleshores regnava la llibertat més desfermada". No tenim referències d'aquestes esbojarrades pràctiques, però és evident la força del ball del barraló a Mollet, ja que perviurà amb formes pròpies durant el franquisme.

De societat agrícola a societat industrial

La progressiva industrialització de la societat rural i els canvis cul-

Colla del ball de gitanes, anys 20. Font: AHMM.

turals i polítics sorgits amb la Renaixença van influir en les pràctiques festives, a voltes per revitalitzar-les, i per generar tensions en altres moments.

La instal·lació d'indústries a Mollet es va produir al voltant del canvi de segle. El cotó (1871), farinera Moretó (1884), la Pelleria (1897), i les tèxtils Can Fàbregas (1900) i Can Mulà (1913) serien les fàbriques que marcarien el ritme molletà durant la major part del segle XX. Durant les primeres dècades, però, el treball a la indústria s'alternava amb les feines del camp.

Durant bona part del segle XX el Carnaval molletà va conservar característiques pròpies, però a grans línies seguia un patró bastant generalitzat. El calendari s'iniciava Dijous Gras amb sortides als afores per menjar truita o botifarra. Dissabte a la nit, balls de disfresses a les noves societats recreatives (Ateneu, 1902 i Ta-

baran, 1918); diumenge balls de disfresses infantils; dilluns a la tarda el tradicional ball de gitanes; dimarts al vespre era el moment del ball del barraló, com a festa de disfresses per als homes, i dimecres de cendra es tancava el cicle festiu amb l'enterrament de la sardina amb noves sortides a les rodalies.

El ball de gitanes, que en èpoques anteriors era el nucli de la festa, havia entrat en decadència. El nombre de colles que voltaven pels pobles minvava, dels personatges burlescos que acompanyaven la colla de dansaires només perdurava algun escadusser diabló sense indumentària específica. L'esperit del ball de gitanes com a cosa pròpia, però, estava encara força arrelat. En posarem dos exemples significatius.

El primer ens diu que la primera vaga obrera coneguda a Mollet està relacionada amb el ball de gitanes. Carme Macià escriu¹³:

“El 1902 la direcció de la indústria sedera Can Fàbregas es va negar a deixar fer festa el dilluns de Carnestoltes, la qual cosa suposava que es deixés de ballar o es modifiqués la data. Els treballadors van encendre fogueres davant la fàbrica sense entrar a treballar i convidant els que arribaven a tampoc fer-ho. Finalment aconseguiren obtenir el permís i la ballada es va poder fer tal com s'havia celebrat des de sempre.”

Uns anys més tard, però, els industrials van imposar el dilluns com a laborable i la festa va passar a diumenge.

Un altre exemple de com estava d'arrelat el ball de gitanes als pobles vallesans el trobem en el que va passar el febrer de 1907 quan un grup de picapedrers de Caldes de Montbui, que treballaven a Sant Vicenç de Castellet, van convèncer un grup de noies del poble per escenificar públicament un ball típic de la seva localitat d'origen, el ball de gitanes. Va agradar tant que hores d'ara encara es ballen gitanes a aquella població del Bages, però a la festa major d'estiu.

En el període que va des de l'inici del segle fins a la guerra de 1936-39 el ball de gitanes va alternar moments d'esplendor amb períodes en què no es balla, ja sigui per la situació política o perquè no es troben persones que es posin al capdavant de l'activitat. Els vincles familiars entre els membres de les colles sovintegen, a vegades en diverses generacions i tot.

El Carnaval en temps del franquisme

Durant la Guerra Civil, el Carnaval va ser prohibit en el territori sublevat per motius de guerra. La prohibició es va fer extensiva a tot l'estat a la postguerra. Tot i la prohibició, passats uns anys, es van recuperant les festes, en el cas de Mollet amb períodes de certa tolerància. La primera activitat en recuperar-se va ser el ball de gitanes l'any 1942, amb una colla de casats amb les seves filles. Poc a poc es van normalitzar les ballades auspiciades pels estaments del règim amb nodrides colles de nois i noies. El 1949 es va fer càrrec d'ensenyar gitanes un antic mestre dansaire que tornà de l'exili i durant uns anys participaren a ballades i concursos organitzats arreu de la comarca.

A partir de la meitat dels 50, però, les actuacions foren només puntuals i fora del període de Carnaval, en uns actes d'homenatge a la vellesa que es feien a Mollet.

En termes generals, a la majoria de poblacions vallesanes es van produir aquests períodes d'intermitències amb l'excepció de Cerdanyola i l'Ametlla, on hi va haver més continuïtat. Seria a partir de finals dels 70 que es recuperaria el ball de gitanes arreu del Vallès.

A nivell molletà, els balls de disfresses es normalitzaren a partir de 1947 organitzats per l'empresa Continental, que gestionava els locals Tabaran i l'Ateneu. Hi havia concursos amb premis en metàl·lic i obsequis. Les noies disfressades tenien l'entrada lliure, les

que no duïen disfressa havien de pagar i no tenien dret a ballar; tampoc podien ballar els homes i les dones casades. A la pràctica, aquests balls estaven pensats com l'espai on es disfressaven les noies. Era tot un esdeveniment social, especialment pels tallers de les modistes on la majoria de noies anaven a aprendre costura. Però potser el que més xoca amb la prohibició franquista del Carnaval és la celebració de l'anomenat ball del barraló. Suárez¹⁴, després de consultar arxius i de fer diverses entrevistes, ens explica:

“Aquest ball se celebrava el dimarts de Carnestoltes a la nit, la vigília del dimecres de cendra, i estava considerat com un ball de disfresses per a homes en què era habitual que aquests es vestissin de dones, encara que podien anar disfressats de qualsevol cosa. De vegades només es pintaven la cara amb carbó, es posaven un barret o una boina i ja estaven disfressats, eren disfresses improvisades. Sortien de casa i passejaven per la rambla amunt i avall fent bajanades. Es comenta que hi havia una colla de pagesos disfressats que, armats amb sulfatadores, anaven ruixant la gent amb colònia. Llavors entraven a la sala de festes i continuaven la gresca. Alguns nois aprofitaven l'ocasió per exhibir la seva part femenina, cuidaven la seva indumentària i es feien fer el vestit o el demanaven prestat amb els seus complements i les sabates a les conegudes per tal de lluir-se a la sala de ball. De noies n'hi havia poques malgrat que podien entrar i mirar des de les llotges. La majoria dels assistents eren nois joves sense disfressa.”

Es disposa de poques imatges d'aquestes festes, però en una d'elles hi apareixen homes casats vestits de dona amb unes discretes màscares. Es té documentat el ball del barraló, considerat com el ball de comiat del Carnaval, de 1947 a 1952. En aquests mateixos anys, el Carnaval molletà va gaudir de certa tolerància. Al programa de

Vestíbul de l'Ateneu de Mollet, 1945.
(Font: família Ros Sabaté, arxiu de l'autor)

1951, organitzat per l'empresa Continental i una comissió local, hi figura fins i tot un "pasacalle" del "Carnestoltes" i un refrigeri de "Botifarra i pa amb tomàquet", així en català. A partir de 1953, però, s'entra en un període en que la censura imposa els seus criteris, es deixa de parlar de Carnaval i els balls de disfresses s'anomenen "bailes de trajes."

Pervivències i recuperacions en temps de democràcia

Amb l'arribada de la democràcia, el Carnaval va revifar. A la majoria de poblacions es va seguir un mateix patró d'actes, seguint els models més coneguts i deixant enrere formes de la pròpia tradició local. En alguns llocs es va crear la figura d'un Carnestoltes i els balls de disfresses i les rues s'escamparen arreu. A Mollet la continuïtat, des de 1983, de la mateixa figura del Carnestoltes ha permès crear al seu entorn uns altres personatges i uns rituals que han consolidat la festa. Anem a veure, però, què queda dels antics Carnavals.

Les colles del ball de gitanes del Vallès

Les expressions de cultura popular van patir dificultats durant el franquisme. Ja hem dit que el ball de gitanes pràcticament va desaparèixer en la dècada dels cinquanta. Seria l'Esbart dansaire de Rubí qui el 1970, de la mà de l'Albert Sans i fent-ne una coreografia per a ser interpretada als escenaris, tornaria a donar una important empenta al ball de gitanes.

Durant la segona meitat de la dècada dels setanta i principis dels vuitanta, la majoria de pobles del Vallès recuperaren les colles del ball de gitanes.

D'aleshores ençà, amb alts i baixos i modalitats diverses, agrupacions temporals de colles, esbarts i entitats locals de diferent mena mantenen viva la tradició del ball de gitanes del Vallès. Per les dades aportades per les pròpies entitats a la revista Vallesos¹⁵, i fent un retrat de la vigència d'aquest ball popular, podem establir tres tipologies de colles del ball de gitanes.

Al primer grup hi posaríem aquells pobles en què el ball de gitanes forma part del seu Carnaval, essent-ne una part principal, com és el cas de Sant Celoni, Sant Esteve de Palautordera, Santa Maria de Palautordera, L'Ametlla del Vallès, Llinars i Sant Llorenç Savall que, des de la recuperació que en van fer als anys 80 mantenen músiques, coreografies i rituals propis amb una abundant participació popular. A Granollers, Sabadell i Sant Cugat del Vallès es fan ballades per Carnaval, popularitzades pels respectius esbarts.

En el segon grup citaríem els pobles que formen part de l'anomenada Roda del ball de gitanes que, de febrer a maig, van alternant ballades a diferents pobles. Cada colla fa a la seva manera el passeig d'entrada i balla contradansa, catxutxa, xotis i jota abans del passeig de sortida. No són estranys els acords d'alguna polca,

pavana, masurca, bolero, pericon o vals jota.

Moltes de les colles estrenen vestuari anualment, diversos pobles tenen colles d'infants i d'adults, algunes actuen amb poques parelles, altres són més nombroses. Participen normalment de la Roda colles de Barberà, Canovelles, Castellar del Vallès, Cerdanyola, Gualba, La Llagosta, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall, Llinars del Vallès, Martorelles, Mollet del Vallès, Montmeló, Palau-solità i Plegamans, Paret del Vallès, Polinyà, Ripollet, Santa Eulàlia de Ronçana, Santa Perpètua de Mogoda i Sentmenat. Darrerament, les colles d'alguns pobles participen en una modalitat competitiva anomenada *picada*.

El tercer grup el formen aquells pobles on es ballen gitanes però fora del temps de Carnaval i on tampoc no participen a la Roda. En aquest grup cal destacar Rubí, que ha fet del ball de gitanes el seu emblema. A Rubí es ballen gitanes en qualsevol ocasió en què s'hi escaigui, però és a la seva festa major quan adquireixen la màxima expressió. En aquest apartat caldria incloure-hi les espolsades de Corró d'Avall i Marata, que també es ballen per festa major. A altres pobles vallesans, sense colles pròpies o permanents, sovint hi ballen gitanes colles foranes. La modalitat vallesana també es balla a Breda i a Sant Vicenç de Castellet. Altres modalitats de gitanes són presents, també, a alguns municipis vallesans.

El Vallès, terra d'escudelles

Ja hem escrit més amunt sobre les antigues olles dels pobres i la continuïtat històrica de les escudelles de Carnaval a Castellerçol i Sant Feliu de Codines. La de Granollers va ser recuperada el 1982, però per Nadal, revifant les antigues polèmiques. Ara el brou de Nadal és una gran festa.

En l'actualitat es fan una cinquantena d'escudelles populars a tot

Carnestoltes de Mollet repartint l'escudella de Carnaval. Font: Casal Cultural.

Catalunya,¹⁶ algunes de tradició antiga, altres creades el darrer quart del segle XX. La majoria es fan per Carnaval o per Nadal. Al Vallès, seguim l'estela de les de Castellterçol i Sant Feliu de Codines, avui també hi ha escudelles de Carnaval a l'Ametlla, Bigues, Mollet del Vallès i Sabadell. Trobem escudelles per Nadal o altres dates a Caldes de Montbui, Cardedeu, les Franqueses, Granollers, Lliçà d'Amunt i Gallifa. Si el Vallès ha esdevingut una terra d'escudelles populars ha estat, sens dubte, gràcies a l'empena divulgadora del cuiner Pep Salsetes.

El barraló de Mollet

El Carnaval de Mollet dura una setmana i s'inicia un diumenge amb l'arribada d'en Carnestoltes i el seu seguici. L'acte inclou des de l'any 2004 el ball del barraló creat pel coreògraf Joan Vallbona,

El Manyó ballant el ball del barraló, 2017. Font: David Martínez

amb músiques de Josep Maria Aparicio. L'Esbart dansaire de Mollet executa dalt de l'escenari unes coreografies dinàmiques i senzilles inspirades en el caràcter popular i estrafolari de l'antic barraló, que juntament amb un vestuari colorista que inclou faldilla i barret per a tothom, ha esdevingut una peça clau per donar la benvinguda al senyor de Carnestoltes en una plaça plena de gom a gom.

Durant el Carnaval de 2017 va aparèixer el darrer personatge incorporat al Carnaval de Mollet; es tracta d'un renovat Manyó que encapçalava la comitiva del barraló vestit d'arlequí, de groc i vermell, com aquell alegre pagès de 1884. Aquesta iniciativa i la proposta de ballades populars del barraló, amb la indumentària inclosa, pretenen aportar elements d'arrel tradicional a un Carnaval que, sovint, costa distingir si és vallesà o de Rio de Janeiro. El temps dirà si aquestes propostes fan créixer un Carnaval amb

més personalitat o esdevenen una gota en mig de l'oceà de la globalització.

Notes

1. Caro Baroja, J. (1983) *El Carnaval: Anàlisi històrico-cultural*, p. 25
2. Francesc Maspons i Llabrós (Granollers, 1840 – Bigues, 1901) Doctor en dret, notari i folklorista.
3. Maspons, F. (1887) Ball de gitanes en lo Vallès a *Miscel·lània Folkklòric*, p. 50-77
4. Vicenç Plantada i Fonolleda (Mollet del Vallès, 1839-1913) Mestre, veterinari i polític.
5. Jaume Maspons i Camarasa (Granollers 1872 - Barcelona 1934) Escriptor i agrònom.
6. Maspons, J i Masó, J. (1906) *El ball de les gitanes en el Vallès*, p. 341
7. Almirall, V, (1887) Consideracions sobre lo ball de gitanes en lo Vallès a *Miscel·lània Folkklòrica*, p 78-90.
8. Pérez Gómez, F. (1998) *Obres completes de Vicenç Plantada: II Monografies i altres escrits*, p 133.
9. Fernández García, M, (1994) Mendicitat i olla de pobres al Granollers de principi de segle a *Lauro* 6, p 13-16.
10. Suárez, MA. (2017) El Carnestoltes a Mollet del Vallès, 1884-1979 a *Notes*, 32: 129-149. Mollet del Vallès.
11. Ídem, p 134.
12. Ídem, p 134.
13. Macià, M.C, (2017) El ball de gitanes de Mollet del Vallès a *Notes*, 32:117-127, Mollet del Vallès.
14. Suárez, MA. (2017) El Carnestoltes a Mollet del Vallès, 1884-1979 a *Notes*, 32: 129-149. Mollet del Vallès.
15. Relats, V (Coord.) (2011) Com la ballem, Carpetà *Vallesos, Gent i terra*, 1: 32-98. Santa Eulàlia de Ronçana.
16. Pujadó, J. (2016) *Catalunya bull*. Edicions Sidillà, 286 p. La Bisbal d'Empordà.

Bibliografia

Almirall, V, (1887). Consideracions sobre lo ball de gitanes en lo Vallès a *Miscel·lània Folkloric*, Llibreria de Àlvar Verdaguier, Barcelona. Edició facsímil (1981). José J de Olañeta, Barcelona.

Boter de Palau, R. (2002). *L'Abans Mollet del Vallès. Recull gràfic 1870-1965*. Efadós. 666 p. El Papiol.

Caro Baroja, J. (1983). *El Carnaval: Anàlisi històrico-cultural*. 398 p. Taurus, Madrid.

Fernández García, M. (1994). Mendicitat i olla de pobres al Granollers de principi de segle a *Lauro 6*, p 13-16, Granollers.

Macià, M.C. (2017). El ball de gitanes de Mollet del Vallès a *Notes*, 32: 117-127. Mollet del Vallès.

Maspons, F. (1887). Ball de gitanes en lo Vallès a *Miscel·lània Folkloric*, Llibreria de Àlvar Verdaguier, p. 50-77. Barcelona. Edició facsímil (1981). José J de Olañeta, Barcelona.

Maspons, J i Masó, J. (1906). *El ball de les gitanes en el Vallès*, Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya 142, p. 322-346. Barcelona.

Noró, J. (1993). El “Manyo” del ball de gitanes de 1884. *Notes*, 7: 103-109. Mollet del Vallès.

Noró, J. (2017). La recuperació del Carnaval molletà en democràcia, El paper de la societat civil i altres històries. *Notes*, 32: 151-183. Mollet del Vallès.

Pérez Gómez, F. (1997). *Obres completes de Vicenç Plantada: I Cròniques i articles en La Renaixença*. Centre d'estudis molletans, col·lecció Vicenç Plantada, 1. 263 p. Mollet del Vallès.

Pérez Gómez, F. (1998). *Obres completes de Vicenç Plantada: II Monografies i altres escrits*, Centre d'estudis molletans, col·lecció Vicenç Plantada, 2. 238 p. Mollet del Vallès.

Pujadó, J. (2016) *Catalunya bull*. Edicions Sidillà, 286 p. La Bisbal d'Empordà.

Relats, V (Coord.) (2011) Com la ballem, Carpeta *Vallesos, Gent i terra*, 1: 32-98. Santa Eulàlia de Ronçana.

Suárez, MA (2017) El Carnestoltes a Mollet del Vallès, 1884-1979 a *Notes*, 32: 129-149. Mollet del Vallès.

